

Staženo 17. 1. 2022

Uživatel dokumentu: Anonym

E-mail uživatele dokumentu:

Upozornění: Uživatel bere na sebe odpovědnost za nakládání s tímto článkem dle autorského zákona a trestněprávních předpisů. Uživatel je oprávněn tuto knihu užít pouze pro osobní potřebu. Není oprávněn ji rozmnožovat, rozšiřovat, upravovat, sdělovat veřejnosti, a jakýmkoliv způsobem zpřístupňovat třetím osobám.

- [Peněžitá pomoc v mateřství](#)
- [Rodičovský příspěvek](#)

Mateřská a rodičovská dovolená a sociální zabezpečení

20. 5. 2016

[JUDr. Jan Přeb](#)

O mateřské a rodičovské dovolené z pohledu [zákoníku práce](#) bylo pojednáno v [článku v minulém čísle^{1\)}](#). V návaznosti na tento článek se nyní pojednává o tomto institutu z hlediska systémů sociálního zabezpečení, neboť v době mateřství a rodičovství jsou matky dětí zabezpečovány zejména prostřednictvím dávek nemocenského pojištění a dávek státní sociální podpory a mateřství a rodičovství se promítá též do oblasti důchodového pojištění.

1. Nemocenské pojištění

V době mateřské dovolené jsou zaměstnankyně zabezpečeny **peněžitou pomocí v mateřství**; v případě, kdy zaměstnankyně nemá nárok na peněžitou pomoc v mateřství, se poskytuje **nemocenské**, a to od počátku šestého týdne před očekávaným dnem porodu do uplynutí šestého týdne po porodu.

Účast na nemocenském pojištění v době mateřské a rodičovské dovolené

Účast na nemocenském pojištění je vázána na dobu trvání zaměstnání, a to při splnění obecných podmínek účasti na nemocenském pojištění podle [§ 6 zákona o nemocenském](#)

[pojištění](#), tj. zejména za podmínky, že sjednaná částka příjmu ze zaměstnání dosahuje aspoň částky rozhodného příjmu, tj. příjmu aspoň 2 500 Kč měsíčně. Není však přitom podmínkou účasti na nemocenském pojištění, že v kalendářním měsíci musel být také příjem v této výši dosažen či zúčtován. Zaměstnankyně je proto nadále účastna nemocenského pojištění, i když je na mateřské dovolené nebo na rodičovské dovolené a nedosahuje po dobu této dovolené žádného příjmu, z něhož by bylo možno odvádět pojistné na sociální pojištění (pojistné na nemocenské pojištění přitom neplatí zaměstnanec, ale jen zaměstnavatel); v tomto případě se tedy toto pojistné neodvádí. To platí obdobně též v případě, kdy skončila rodičovská dovolená, a zaměstnankyně nenastoupila do práce (pracovní poměr dále trvá) a je na tzv. neplaceném volnu, kdy zpravidla ještě pobírá rodičovský příspěvek. Účast na nemocenském pojištění v době mateřské nebo rodičovské dovolené má význam především pro splnění podmínky čekací doby pro nárok na další peněžitou pomoc v mateřství.

Poskytování peněžité pomoci v mateřství

Podmínkou nároku na peněžitou pomoc v mateřství je účast na nemocenském pojištění aspoň po dobu 270 kalendářních dnů v posledních dvou letech před nástupem na peněžitou pomoc v mateřství (tzv. **čekací doba**). Nárok na peněžitou pomoc v mateřství vzniká, pokud k nástupu na peněžitou pomoc v mateřství došlo v době trvání pojištění, a nárok vzniká i po skončení pojištění, pokud k nástupu na peněžitou pomoc v mateřství došlo v ochranné lhůtě (ochranná lhůta činí u žen, jejichž nemocenské pojištění skončilo v době těhotenství, 180 kalendářních dnů; trvalo-li pojištění kratší dobu, činí ochranná lhůta jen tolik dnů, kolik dnů trvalo pojištění) a je splněna podmínka čekací doby.

Peněžitá pomoc v mateřství se poskytuje **po podpůrčí dobu**, která začíná tzv. nástupem na peněžitou pomoc v mateřství (jedná se o termín podle [§ 34 zákona o nemocenském pojištění](#)). Podpůrčí doba činí 28 týdnů u pojištěnky, která porodila jedno dítě, a 37 týdnů u pojištěnky, která porodila zároveň dvě nebo více dětí. Na peněžitou pomoc v mateřství se nastupuje dnem, který pojištěnka určí v období od počátku osmého týdne do počátku šestého týdne před očekávaným dnem porodu. Pokud pojištěnka den nástupu v tomto období neurčí, nastává nástup počátkem šestého týdne před očekávaným dnem porodu; tím vlastně dochází ke zkrácení podpůrčí doby. Nástup na peněžitou pomoc v mateřství však nastává dnem porodu, pokud k porodu došlo před počátkem podpůrčí doby určené podle předchozích pravidel (tj. jedná se o předčasný porod).

**PŘÍKLAD Č.
1:**

Zaměstnankyně pracuje ve vedoucí funkci a tuto funkci vykonávala až do počátku čtvrtého týdne před očekávaným dnem porodu, kdy teprve nastoupila na mateřskou dovolenou a zároveň požádala o peněžitou pomoc v mateřství. Podpůrčí doba pro poskytování peněžité pomoci v mateřství započne v tomto případě počátkem šestého týdne před očekávaným dnem porodu, kdy nastává nástup na peněžitou pomoc v mateřství, avšak peněžitá pomoc v mateřství se začne vyplácet až od počátku čtvrtého týdne před očekávaným dnem porodu, neboť pro výplatu peněžité pomoci v mateřství v období od šestého do počátku čtvrtého týdne před očekávaným dnem porodu nejsou splněny podmínky podle [§ 16 písm. a\) zákona o nemocenském pojištění](#).

Z uvedeného též vyplývá, že doba pobírání peněžité pomoci v mateřství (podpůrčí doba) a mateřská dovolená podle [zákoníku práce](#) se nemusí vždy krýt, jak plyne z následujícího příkladu.

**PŘÍKLAD Č.
2:**

Zaměstnankyně měla stanoven očekávaný den porodu na 5. duben, avšak na peněžitou pomoc v mateřství nastoupila až od 8. března, tj. později, než je počátek šestého týdne před očekávaným dnem porodu, který připadá na 23. únor. Dítě se narodilo 28. března. Podpůrčí doba však běží od 23. února a uplyne dnem 5. září; mateřská dovolená však skončí již 29. srpna, neboť podle [§ 195 odst. 3 zákoníku práce](#) přísluší v tomto případě mateřská dovolená jen do uplynutí 22 týdnů ode dne porodu.

Peněžitá pomoc v mateřství se vyplácí nezávisle na tom, zda zaměstnání v době pobírání této dávky trvá nebo již skončilo.

Možnost výdělečné činnosti při poskytování peněžité pomoci v mateřství

V praxi je častou otázkou, zda je možné při pobírání dávek poskytovaných ženám v těhotenství a mateřství vykonávat výdělečnou činnost a s jakým výdělkem, aby nedošlo ke snížení dávek nebo ke ztrátě nároku na tyto dávky. Odpověď na tyto otázky vyplývá z [§ 16 písm. a\) zákona o nemocenském pojištění](#); podle tohoto ustanovení **nárok na výplatu peněžité pomoci v mateřství nemá** pojištěnec za dobu, po kterou vykonává v pojištěné činnosti, **ze které** peněžítá pomoc v mateřství náleží, práci. To tedy znamená, že nelze zároveň pobírat peněžitou pomoc v mateřství a vykonávat nadále dosavadní práci u dosavadního zaměstnavatele.

PŘÍKLAD Č. 3:

Zaměstnankyně v pracovním poměru, která pracovala v personálním oddělení jako personalistka, odešla na mateřskou dovolenou. V době mateřské dovolené byla tato zaměstnankyně dotázána, zda by v období dvou týdnů nastoupila do práce a vypomohla na čtyři hodiny denně, neboť jiná zaměstnankyně v personálním oddělení onemocněla. V případě, že zaměstnankyně bude po uvedené období vykonávat svou práci v personálním oddělení, nebude jí po tuto dobu náležet výplata peněžité pomoci v mateřství, neboť bude na základě dosavadního pracovního poměru vykonávána stejná práce (práce personalistky) u stejného zaměstnavatele. V daném případě není rozhodné, že práce nebyla vykonávána po stanovenou pracovní dobu (jen čtyři hodiny denně) a že byl dosahován nižší výdělek.

Z dikce [§ 16 písm. a\) zákona o nemocenském pojištění](#) však zároveň plyne, že v době poskytování peněžité pomoci v mateřství lze

- konat práci v jiném právním vztahu, než ze kterého je peněžítá pomoc v mateřství vyplácena, a to i ke stejnému zaměstnavateli,
- vykonávat takovou činnost, která nezakládá účast na nemocenském pojištění.

**PŘÍKLAD Č.
4:**

Zaměstnankyně v pracovním poměru, která pracovala jako účetní, odešla na mateřskou dovolenou. Tato zaměstnankyně uzavřela po uplynutí 16 týdnů mateřské dovolené pracovní poměr s jiným zaměstnavatelem s tím, že bude vykonávat pro tohoto zaměstnavatele doma účetnické práce. Peněžitá pomoc v mateřství bude v tomto případě náležet, neboť pracovní poměr byl sjednán s jiným zaměstnavatelem; je zde nerozhodné, že se jedná o tutéž práci, tj. o práci účetní.

**PŘÍKLAD Č.
5:**

Zaměstnankyně v pracovním poměru pracovala jako účetní. Po odchodu na mateřskou dovolenou začala na základě živnostenského listu (jako OSVČ) vykonávat účetnické práce. Peněžitá pomoc v mateřství bude v tomto případě náležet, neboť peněžitá pomoc v mateřství náleží z titulu pracovního poměru a v době mateřské dovolené je vykonávána samostatná výdělečná činnost, tedy činnost nikoliv na základě dosavadní pojištěné činnosti, kterou je pracovní poměr. To platí i tehdy, pokud by tato zaměstnankyně vykonávala účetnické práce též pro svého dosavadního zaměstnavatele.

**PŘÍKLAD Č.
6:**

Zaměstnankyně pracovala v pracovním poměru jako pokladní a odešla na mateřskou dovolenou. V době mateřské dovolené se dohodla se svým zaměstnavatelem, že bude pracovat na základě dohody o pracovní činnosti jako uklízečka s odměnou 3 000 Kč měsíčně. Peněžitá pomoc v mateřství bude v tomto případě náležet, neboť bude vykonávána práce v jiném pojistném vztahu (dohoda o pracovní činnosti); není přitom podstatné, že se jedná o dosavadního zaměstnavatele.

**PŘÍKLAD Č.
7:**

Zaměstnankyně v pracovním poměru pracovala jako fakturantka a odešla na mateřskou dovolenou. V době mateřské dovolené uzavřela se svým dosavadním zaměstnavatelem dohodu o provedení práce s odměnou ve výši 4 000 Kč, jejímž obsahem bylo prověření faktur za uplynulý měsíc. Peněžitá pomoc v mateřství bude v tomto případě náležet, neboť tato dohoda o provedení práce nezakládá účast na nemocenském pojištění a nejedná se tedy o pojištěnou činnost.

Ve vztahu k mateřské a rodičovské dovolené je třeba upozornit ještě na [§ 14 odst. 3 zákona o nemocenském pojištění](#); podle tohoto ustanovení nastoupí-li zaměstnanec v době trvání zaměstnání zakládajícího nemocenského pojištění do dalšího zaměstnání, které sjednal **na dobu pracovního volna v prvním zaměstnání** a ve kterém koná práci místo práce v prvním zaměstnání, a k nástupu na peněžitou pomoc v mateřství došlo za trvání tohoto dalšího zaměstnání, náleží dávka jen z tohoto dalšího zaměstnání. To znamená, že bylo-li další zaměstnání sjednáno jen na dobu mateřské nebo rodičovské dovolené a toto zaměstnání by trvalo ke dni nástupu na peněžitou pomoc v mateřství, náležela by peněžitá pomoc v mateřství jen z tohoto dalšího zaměstnání, i když by trvalo první zaměstnání. V praxi lze tento negativní důsledek vyloučit tak, že další zaměstnání bude sjednáno na dobu neurčitou nebo toto další zaměstnání bude ukončeno ještě před nástupem na peněžitou pomoc v mateřství.

2. Rodičovský příspěvek jako dávka státní sociální podpory

V době mateřské dovolené jsou zaměstnankyně zpravidla zabezpečeny z nemocenského pojištění peněžitou pomocí v mateřství. Až do čtyř let věku dítěte (pokud je nejmladší v rodině) náleží matce dítěte **rodičovský příspěvek** jako dávka náležející podle [zákona o státní sociální podpoře](#) (pokud tuto dávku nepobírá otec dítěte). Rodičovský příspěvek tedy pokrývá celou dobu rodičovské dovolené, která náleží nejdéle do doby, kdy dítě dosáhne věku tří let.

Pro stanovení výše rodičovského příspěvku je rozhodující výše denního vyměřovacího základu (redukovaného) pro stanovení peněžité pomoci v mateřství. Tento denní vyměřovací

základ se stanoví u každého z rodičů a vychází se z toho vyššího; rodič může v případech, kdy lze aspoň jednomu z rodičů stanovit denní vyměřovací základ pro výpočet dávek nemocenského pojištění, volit výši rodičovského příspěvku.

Rodič může volit výši rodičovského příspěvku, jestliže lze aspoň jednomu z rodičů v rodině stanovit k datu narození dítěte 70 % třicetinásobku denního vyměřovacího základu v částce převyšující 7 600 Kč, až do částky 11 500 Kč měsíčně, s tím, že zvolená výše rodičovského příspěvku nesmí přesáhnout 70 % třicetinásobku denního vyměřovacího základu. Rodič může dále volit výši rodičovského příspěvku až do částky 7 600 Kč měsíčně, jestliže lze aspoň jednomu z rodičů v rodině stanovit k datu narození dítěte 70 % třicetinásobku denního vyměřovacího základu v částce nepřevyšující 7 600 Kč. Nelze-li žádnému z rodičů stanovit takto denní vyměřovací základ, náleží rodičovský příspěvek ve výši 7 600 Kč měsíčně do konce devátého měsíce věku nejmladšího dítěte a od desátého měsíce věku ve výši 3 800 Kč měsíčně do čtyř let věku dítěte. Rodičovský příspěvek se vyplácí z důvodu péče o totéž nejmladší dítě v rodině nejdéle do doby, kdy byla na rodičovském příspěvku vyplacena celková částka 220 000 Kč.

Má-li v rodině jeden z rodičů v kalendářním měsíci nárok na peněžitou pomoc v mateřství nebo nemocenské poskytované v souvislosti s porodem, rodičovský příspěvek náleží, jen je-li vyšší, a to ve výši rozdílu mezi rodičovským příspěvkem a těmito dávkami nemocenského pojištění.

Rodičovský příspěvek a výkon výdělečné činnosti

Podle [§ 30 zákona o státní sociální podpoře](#) má nárok na rodičovský příspěvek rodič, který po celý kalendářní měsíc osobně celodenně a řádně pečuje o dítě, které je nejmladší v rodině. Podmínka osobní celodenní péče o dítě se podle [§ 31 odst. 3 zákona o státní sociální podpoře](#) považuje za splněnou též po dobu návštěvy dítěte v určitých zařízeních; po dobu návštěvy těchto zařízení může být tedy rodič **výdělečně činný** a rodičovský příspěvek bude náležit. V případech, kdy je výdělečná činnost konána při pobírání rodičovského příspěvku, **není podstatná výše dosahovaného příjmu** a není podstatný ani rozsah pracovní doby (rodičovský příspěvek patří mezi dávky státní sociální podpory, které se neposkytují v závislosti na příjmu, jedná se o tzv. příjmově netestovanou dávku).

Podle [§ 31 odst. 3 zákona o státní sociální podpoře](#) se podmínka osobní celodenní péče

považuje za splněnou, jestliže

- dítě nedosáhlo dvou let věku a navštěvuje jesle, mateřskou školu nebo jiné obdobné zařízení pro děti v rozsahu nepřevyšujícím 46 hodin v kalendářním měsíci,
- dítě pravidelně navštěvuje léčebně rehabilitační zařízení nebo mateřskou školu nebo její třídu zařízenou pro zdravotně postižené děti nebo jesle se zaměřením na vady zraku, sluchu, řeči a na děti tělesně postižené a mentálně retardované v rozsahu nepřevyšujícím čtyři hodiny denně,
- dítě zdravotně postižené pravidelně navštěvuje jesle, mateřskou školu nebo jiné obdobné zařízení pro děti předškolního věku v rozsahu nepřevyšujícím šest hodin denně,
- dítě navštěvuje jesle, mateřskou školu nebo jiné obdobné zařízení pro děti předškolního věku v rozsahu nepřevyšujícím čtyři hodiny denně a jestliže oba rodiče nebo osamělý rodič je osobou závislou na pomoci jiné osoby ve stupni III nebo IV.

Docházka do uvedených zařízení se nesleduje u dětí starších dvou let.

Podle [§ 31 odst. 3 zákona o státní sociální podpoře](#) se podmínka osobní celodenní péče o dítě považuje za splněnou též v případě, kdy rodič zajistil péči o dítě **jinou zletilou osobou** v době, kdy je **výdělečně činný**. Touto jinou zletilou osobou může být jak osoba v příbuzenském vztahu k dítěti (v praxi nejčastěji babička), tak osoba zjednaná za úplatu (např. profesionální pečovatelka nebo studentka, která si tak při studiu přivydělává).

**PŘÍKLAD Č.
8:**

Žena nastoupila znovu do zaměstnání, když její dítě dosáhlo dvou let a šesti měsíců; o dítě se po dobu výkonu zaměstnání stará jeho babička, která je již v důchodu. Rodičovský příspěvek bude v tomto případě náležit, neboť matka dítěte zajistila po dobu své výdělečné činnosti péči o dítě jinou zletilou osobou, tj. babičkou.

3. Důchodové pojištění

Účast na důchodovém pojištění je vázána na účast na nemocenském pojištění. Aby se doba účasti na důchodovém pojištění hodnotila jako doba důchodového pojištění, musí být splněny ještě další podmínky, a to zejména podmínka zaplacení pojistného (pojistné na důchodové pojištění odvádí za zaměstnance jeho zaměstnavatel) podle [§ 11 odst. 1 zákona o důchodovém pojištění](#) (podmínka zaplacení pojistného je přitom splněna i v případě, kdy zaměstnavatel pojistné neodvedl, ačkoliv byl pojistné povinen odvést; toto porušení povinnosti ze strany zaměstnavatele nejde tedy k tíži zaměstnance). Za dobu důchodového pojištění se podle [§ 11 odst. 2 zákona o důchodovém pojištění](#) nepovažuje kalendářní měsíc, ve kterém nebyly dosaženy příjmy započitatelné do vyměřovacího základu pro pojistné proto, že pojištěnec nevykonával činnost zakládající účast na důchodovém pojištění.

Po dobu mateřské dovolené a rodičovské dovolené, kdy zaměstnankyně nepracuje, není dosahován příjem, z něhož by bylo možno odvádět pojistné, a proto se tato doba nepovažuje za dobu důchodového pojištění. Tato doba se však jako doba účasti na důchodovém pojištění z titulu osobní **péče o dítě ve věku do čtyř let hodnotí jako náhradní doba důchodového pojištění** (srov. [§ 12 zákona o důchodovém pojištění](#)); pojistné se za náhradní doby důchodového pojištění přitom neplatí. Tato doba péče o dítě do čtyř let věku se hodnotí jako náhradní doba důchodového pojištění i po skončení pracovního poměru, kdy zároveň končí mateřská nebo rodičovská dovolená. Náhradní doba péče o dítě se pro vznik nároku na důchod a pro jeho výši započítává v plném rozsahu (většina náhradních dob se započítává v rozsahu jen 80 %) a tato náhradní doba se pro účely výpočtu osobního vyměřovacího základu, z něhož se stanoví výpočtový základ, považuje za vyloučenou dobu.

Matka dítěte však může být zaměstnána po dobu mateřské nebo rodičovské dovolené u jiného zaměstnavatele a pak je účastna důchodového pojištění jednak z titulu své výdělečné činnosti (bude se jednat o dobu pojištění), jednak z titulu péče o dítě do čtyř let věku (bude se jednat o náhradní dobu pojištění). Náhradní doba péče o dítě se pak pro účely stanovení osobního vyměřovacího základu nepovažuje za vyloučenou dobu, pokud se tato náhradní doba kryje s dobou pojištění, v níž měl pojištěnec příjmy, které se zahrnují do vyměřovacího základu pro pojistné; je však třeba upozornit na možnost, kdy se tato náhradní doba bude považovat za vyloučenou dobu a nebude se tedy přihlížet k těmto

příjmům, pokud o to pojištěnec požádá buď v žádosti o přiznání důchodu, nebo do 30 dní od doručení rozhodnutí o přiznání důchodu. Odpověď na otázku, co bude výhodnější, tj. přihlížet k dosaženým příjmům a nepovažovat dobu péče za vyloučenou dobu, nebo naopak nepřihlížet k příjmům a dobu péče považovat za vyloučenou dobu, spočívá jen v matematickém propočtu obou variant v konkrétním případě. V podrobnostech se odkazuje na [§ 16 odst. 4 a 8 zákona o důchodovém pojištění](#) a [§ 83 odst. 3 a § 86 odst. 5 zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení](#).

Skončí-li rodičovská dovolená, a zaměstnankyně nenastoupila do práce a dále pečuje o dítě a případně pobírá rodičovský příspěvek, nepřihlašuje se tato zaměstnankyně u OSSZ nebo jiného orgánu k účasti na důchodovém pojištění a nezačíná ani sama platit pojistné na důchodové pojištění; to platí obdobně v případě skončení pracovního poměru během mateřské nebo rodičovské dovolené nebo po skončení pracovního poměru po dosažení věku tří let dítěte. V těchto případech je osoba pečující o dítě do čtyř let věku důchodově pojištěna z titulu této péče; po dosažení tohoto věku dítěte však již důchodově pojištěna není a buď se může k účasti na důchodovém pojištění přihlásit dobrovolně, nebo musí vzít na vědomí, že důchodové pojištění již netrvá. Povinnost začít platit pojistné na důchodové pojištění po skončení rodičovské dovolené není, a to ani v případě skončení pracovního poměru.

1 Chládková, A.: [Mateřská a rodičovská dovolená v roce 2016](#). In: Práce a mzda, č. 5/2016, s. 9-14.

Zdroje

zákon č. [582/1991 Sb.](#), o organizaci a provádění sociálního zabezpečení

zákon č. [117/1995 Sb.](#), o státní sociální podpoře

zákon č. [155/1995 Sb.](#), o důchodovém pojištění

zákon č. [187/2006 Sb.](#), o nemocenském pojištění

zákon č. [262/2006 Sb.](#), zákoník práce

Klíčová slova

- [Peněžitá pomoc v mateřství](#)
- [rodičovská dovolená](#)
- [mateřská dovolená](#)
- [sociální pojištění](#)
- [Rodičovský příspěvek](#)
- [důchodové pojištění](#)

Související články

[Zaměstnankyně na rodičovské dovolené z pohledu zdravotního pojištění](#)

29. 6. 2018 [Ing. Antonín Daněk](#)

[Parametry sociálního pojištění pro rok 2019](#)

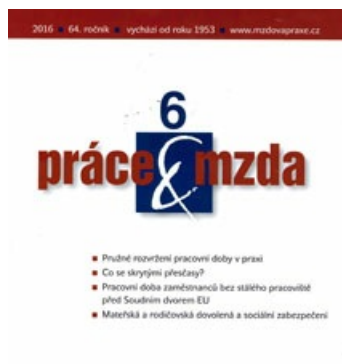
23. 11. 2018 [JUDr. Jan Přeb](#)

[Ochranná lhůta v systému nemocenského pojištění](#)

3. 7. 2017 [Ing. Květoslava Cimlerová](#) [Mgr. Šárka Chotěborská](#)

[Mateřská a rodičovská dovolená ve zdravotním pojištění](#)

24. 6. 2016 [Ing. Antonín Daněk](#)

Práce a mzda 6/2016

Téma měsíce

[Pružné rozvržení pracovní doby v praxi](#) [Otevřít číslo](#) [Archiv časopisu](#)

[Související otázky](#)

[Peněžitá podpora v mateřství](#)

27. 6. 2017

[Rodičovský příspěvek](#)

16. 2. 2017

[Výpočet peněžitě pomoci v mateřství u OSVČ](#)

20. 1. 2017

[Zaměstnankyně na rodičovské dovolené](#)

12. 1. 2018

Získejte přístup k veškerému obsahu portálů na 14 dní ZDARMA

- Přístup k placeným článkům
- Týdeník Podtrženo, sečteno
- Časové řezy předpisů

•

Přístup k Otázky a odpovědi

[Chci přístup ZDARMA](#)

 Wolters Kluwer © 2022 Wolters Kluwer ČR, a. s., e-mail: pam@wolterskluwer.cz
U nákladového nádraží 10, tel.: +420 246 040 457
130 00 Praha 3 www.praceamzda.cz